

RESUMÉ

Klíčová slova: překlad, česká literatura, 20. století, polysystémová teorie, cenzura, dějiny překladu, Čapek, *Válka s mloky*

Dějiny jako vědecký nástroj přispívají nenahraditelnou měrou k pochopení vývoje člověka, jeho činů a myšlení, neboť lidská bytost je na rozdíl od věcí utvářena svou minulostí. V rámci translatologie jsou dějiny překladu vnímány jako cenný nástroj k pochopení komplexnosti překladatelské práce a jejího významu na poli tvůrčích činností a ve společnosti vůbec. Mezi teoriemi, jež se zabývají lidským konáním a zvláště překladem, se polysystémová teorie vyznačuje deskriptivním a systémovým přístupem vycházejícím z ruského formalismu a pražského strukturalismu. Polysystémová teorie klade důraz na dynamickou a heterogenní povahu systémů v protikladu k povaze statické, homogenní a ahistorické, jež byla mylně přisuzována strukturalistické perspektivě. Překladatelská činnost a její výsledek jsou součástí především polysystému cílové kultury, neboť právě v ní je dovršen překladatelský proces, a to recepcí a finální interpretací originálu, k němuž se v této fázi přidružují předpoklady a hodnoty (tzv. repertoár) cílového polysystému.

Ačkoli mezi českým a španělským sociokulturním systémem panují ve zkoumaném období zjevné rozdíly, existují zde i četné a významné analogické okolnosti, jimiž oba tyto systémy prošly ve své nedávné historii. Vznik určitého repertoáru, jeho přijetí, rozchod s ním a následné přijetí nového souboru hodnot v obou polysystémech poukazují na významný paralelismus, jež zdaleka není pouze něčím zřejmým či nahodilým, ba naopak, jde o jev, který si zaslouží být zkoumán a jehož příčinu je třeba hledat v reakci na konkrétní podněty.

Jedním ze společných rysů obou systémů je institucionalizovaná cenzura, jež trvala po dobu několika desetiletí. Její vznik, působení a zrušení představují zásadní události v oblasti literatury včetně překladu. V případě Španělska jsou institucionální archivy cenzorského systému nejen nedocenitelným svědectvím o hodnotách dané doby, ale také zdrojem dokumentů vypovídajících o tehdejší nakladatelské praxi a v neposlední řadě o překladatelské činnosti.

Analýza prostředí, v němž probíhá i končí překladatelský proces a analýza překladová díla, prokazují jeho zřejmý vliv na překlad a přináší nové podněty pro výzkum, jež předepisujeme v této práci.